

דיני ומנהגי פורים

שלום בנות, שמי שרית והיום נלמד ביחד שיעור דינים.
אתן נראות לי בנות מאוד חכמות ופיקחיות, באנה נתחיל עם חידה:

לוח

ארבעים בגימטריה זה שמה,
נמצאת באמצע של אמא,
בה מתחילות הרבה מילות שאלה,
את ארבע מצוות פורים היא מתחילה.

באנה נפתור את החידה.

ש : מהי הגימטריה של המספר 40?

ת: מ'

(קוראת לבת ללוח/ מי יכולה לאיית/לכתוב לי את המילה אמא?)

ת : א-מ-א

ש :ואיזו אות נמצאת באמצע המילה?

ת: מ'

ש : ולשורה הבאה בחידה... " בה מתחילות הרבה מילות שאלה"- אילו מילות שאלה אתו מכירות?

מה,מי,מדוע,מת...

ש : ובאיזו אות כולם מתחילות?

מ'

והשורה האחרונה- את ארבע מצוות פורים היא מתחילה... מישהי יכולה להגיד לי איך מתחילות ה מצוות הפורים?

מ'.

יפה מאוד! ב"ה היום נלמד יחדיו את ארבע המצוות של פורים שמתחילות באות מ'. נלמד את ההלכות של כל מצווה, מתי מקיימים אותה ומי החייבים בקיום המצווה.

לוח

מצוות פורים

כעת אבחר בת שתיגש ואני אקריא חידה והיא תצטרך לגלות באיזו מצווה מדובר.

(אחרי כל חידה מדביקה הילדה הנבחרת תמונה על הלוח שבסוף תרכיב באמצע את האות מ' ומסביב המצוות)

הקראה + תלייה על הלוח :

ברוב עם הדרת מלך ,
מאזינים בשקט, כי לכל מילה ערך .

מרעשים להכות שם רשע,

מקיימים מצוות...
_____ (מקרא מגילה)

לוח

מקרא מגילה-תמונה

לוח

ת : מקרא מגילה

יפה מאוד, המצווה הראשונה שעושים בפורים היא מצוות קריאת מגילה.

ש : איזו מגילה קוראים?

ת : מגילת אסתר .

ש :איזה נס קרה במגילה?

ת : המן הרשע רצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מתינוק ועד זקן וה' הציל את היהודים מהגזרה והפך את הימים מעצובים לשמחים.

ש : במגילה עשה ה' הרבה ניסים ונפלאות, ע"י קריאת המגילה איזה רגש יכול להתעורר בנו?

ת : שנודה לה' על הניסים שעשה ושעושה.

ש : מי יודעת מתי קוראים את המגילה?

ת :בלילה ובבוקר .

בפורים קוראים פעמיים במגילת אסתר, פעם בלילה ופעם השנייה בבוקר .

מי שלא הספיק מיד בלילה בצאת הכוכבים שהתחיל ליל פורים יכול לקרוא במשך כל הלילה. בבוקר אפשר

להתחיל לקרוא מנץ החמה ומי שלא הספיק בבוקר יכול עד שקיעת החמה.

ש : אבל מתי הכי כדאי?

ת : כמה שיותר מוקדם, כמה שיותר מהר, כי זריזים מקדימים במצוות, לא דוחים מצוות למאוחר יותר, קודם כל מקיימים את המצוות החשובות ואח"כ מתחפשים, אוכלי אוזני המן.

הזמן : 1. בליל פורים-מצאת הכוכבים ובמשך כל הלילה.

2. בבוקר- מנץ החמה ועד השקיעה.

לוח

עכשיו אני רוצה לספר לכן על אביגיל. אביגיל ילדה חמודה בת 9, והיא הבכורה במשפחתה. בטי"ו בשבט-
 חודש לפני פורים נולד לה אח קטן ומתוק. ושמו יוני. אביגיל שמחה ומאוד אוהבת את יוני. הנה כמה ימים
 לפני חג הפורים שואלת אביגיל את אמא: מה נעשה האם נקח את יוני איתנו לביהכני"ס לשמוע מגילה?

ש: מה אתן חושבות, האם כדי לקחת אותו?

ת: לא

ש: מדוע לא?

ת: הוא עלול לבכות ולהרעיש.

ש: ואז...

ת: הוא יפריע לשמיעת המגילה וחייבים לשמוע כל מילה ומילה במגילה.

וכשילד מרעיש אפשר להפסיד מילה במגילה. "אז מה נעשה?" שאלה אביגיל את אמא, חשבה אמא וענתה
 שתשאל את אבא. ומה אבא החליט-" וודאי שאמא ויוני לא יוכלו ללכת לשמוע מגילה בבית הכנסת ולכן
 אני אקרא להם בבית." "ומה יקרה אם יוני יתחיל לבכות?" "אני אעצור ואחכה שיפסיק לבכות ואז
 אמשיך בקריאה" אמר אבא. "נחמד מאוד! אם כך, גם אני אשאר בבית." אמרה אביגיל.

ש: מה אתן חושבות, האם כדאי שאביגיל תשאר בבית או תלך לביהכני"ס?

ת: תלך, כי המצווה מהודרת יותר כששומעים את המגילה בבית הכנסת- במקום שיש הרבה אנשים.

יש פסוק בספר משלי: "ברוב עם הדרת מלך"- אם מקיימים מצווה עם הרבה אנשים זה מכבד יותר את
 המלך.

מיהו המלך?

ת: הקב"ה.

ואנו רוצים להודות לו על הנס ולכבד אותו ומשום כך המצווה מהודרת יותר בבית-הכנסת.

ש: מי לדוג' לא יכולים ללכת לביהכני"ס?

ת: חולים, זקנים, אמא עם תינוק...

נכון ובעל הקורא יכול לקרוא להם המגילה בבית.

ש: לאביגיל יש אחות קטנה וחמודה בת 6, וקוראים לה חני. "מה תעשה חני?" שאלה אביגיל.

אמא ענתה: "חני כבר גדולה ומבינה את מהות המצווה ולכן יכולה ללכת איתך לשמוע מגילה."

שמיעת המגילה היא מ"גיל חינוך"- גיל שבו הילד כבר מבין את מהות החג והמצווה,

באנה נסכם:

ש: מי חייב לשמוע מגילה?

ת: איש ואשה מגיל מצוות.

החייבים: איש ואשה מגיל מצוות

ש: ואיפה הכי כדאי לשמוע?

ת: בבית הכנסת

ש: ומאיזה פס' לומדים זאת?

ת: "ברוב עם הדרת מלך".

לוח

באנה נחזור לסיפור עם אביגיל. אביגיל התרגשה מאוד שחשבה שתלך לשמוע מגילה בבית הכנסת. היא חתה בציפיה לראות שהשמש שקעה וכבר אפשר להתארגן לשמיעת המגילה. אביגיל חשבה – מה כדאי ללבוש, אולי את התחפושת?—אבל אולי יהיה לה קשה ולא נוח עם החישוק והכתר על הראש, ולכן החליטה ללבוש בגדים רגילים ולמחרת להתחפש.

פתאום אמא אמרה לה: "את יודעת, פורים זה קצת כמו יו"ט, אמנם מותר לנסוע ולהשתמש בחשמלוכו אבל מאוד חשוב לשמוח ולהתלבש בבגדים חגיגיים ויפים ולא של יום חול.

אביגיל בחרה את שמלת השבת שלה ואז לקחה איתה מגילה כדי שיהיה לה קל לעקוב אחרי החזן.

באנה נסכם: על מה צריך להקפיד?

לוח

1. ללבוש בגדי שבת
2. לשמוע כל מילה ומילה
3. להחזיק מגילה ביד

אביגיל הגיעה לבית הכנסת ובחרה לעצמה מקום קרוב מאוד לעזרת הגברים שתוכל לשמוע היטב את המגילה. היא התיישבה על הכסא, הכינה את המגילה והנה היא שומעת את החזן מברך:

ש: מי יודעת אילו ברכות מברך החזן?

ת: על מקרא מגילה, שעשה ניסים ושהחיינו.

נכון, ובסוף קריאת המגילה מברך "הרב את ריבנו"

בנות שמנה לב להאזין היטב לברכות ולכוון לצאת ידי חובת קריאת מגילה.

ויש מנהג כשמזכירים את שם המן הרשע להרעיש עם הרעשן אך לא להגזים כדי שנוכל לשמוע את המגילה בנחת.

הברכות:

"על מקרא מגילה"

"שעשה ניסים"

"שהחיינו"

בסיום קריאת המגילה: "הרב את ריבנו".

לוח

ועכשיו נעבור למצווה הבאה:

ילדים עליזים שליחי פורים,

מדלת לדלת עוברים ושמחים.

בידיהם לפחות 2 מגדנות

מקיימים מצוות--- (משלוח מנות)

משלוח מנות-תמונה

לוח

לוח

ש : מי קבלה פעם משלוח מנות? מה הרגשת... מי נתן לך...

ת : הרגשה של שמחה וכיף.

ש : האם הרגשת שאהבת את מי שנתן לך את המשלוח?

ת : כן

נכון זה מקרב את הלבבות ועושה תחושה נעימה בלב, משמח וגורם לי יותר להכיר טובה, וזו הסיבה שציוו עלינו חז"ל לתת משלוח מנות- כי בפורים יש מצווה גדולה לשמוח ולשמחף וכשאנו מרגישות שזכרו אותנו, טרחו והכינו לנו משלוח במיוחד בשבילנו זה משמח וגורם לאהבה בין אדם לחברו- זה גורם לאהבת ישראל.

לוח

הטעם: לעורר אהבת ישראל.

ש : מתי מותר וצריך לתת את המשלוח?

ת : רק ביום פורים עצמו.

ואפילו לא בליל פורים! כל מה שנותנים קודם זה נחמד ומשמח אך בזה לא מקיימים מצוות משלוח מנות.

לוח

הזמן: ביום פורים

ש : אתן נותנות משלוח מנות?

ת : כן

יפה, כך גם תתרגלו לעתיד לבוא שתיהנה בנות מצווה ותהיינה חייבות במשלוח מנות.

ש : מתי זה ייהיה?

ת : מגיל 12.

לוח

החשוב: איש ואישה מגיל מצוות.

ואפילו עניים שאין להם מה לתת צריכים לתת. ויכולים לתת ממה שנתנו להם ולתת לאחרים, העיקר לקיים את המצווה .

ש : איך אמרנו שקוראים למצווה?

ת : משלוח מנות.

ש : משלוח זה יחיד/רבים?

ת : יחיד

ש : ומנות?

ת : רבים

נכון ומזה לימדו אותנו חז"ל שצריך לתת רק משלוח אחד – לאדם אחד, אבל בתוך המשלוח צריך ליהיות לפחות 2 מנות- 2 מאכלים.

לוח

הכמות: "משלוח מנות"- לפחות 2 מנות לאיש אחד

יש כמה דברים שחשוב להקפיד במשלוח מנות.

(להראות צעצוע) ש : האם יש מצווה לשלוח את זה?

ת : תשובות שונות

זה יכול ליהיות משמח אבל זאת לא המצווה.

נאמר משלוח **מנות**- ז"א אוכל, לכן כל דבר שאינו מאכל א"א לשלוח אותו.

(מראה שקית קמח) ש : ואם אשלח את זה?

קמח זה אוכל? אפשר לאכול קמח?

ת : לא

זה לא ראוי למאכל, צריך להוסיף עוד הרבה דברים עד שזה יצא כמו לחם שראוי למאכל. לכן קמח או כל דבר אחר שעדיין א"א לאוכלו- לא נשלח

טוב אז כמו שאמרנו צריך לשלוח דבר הראוי לאכילה.

-המורה בוחרת בת-

+בשולחן יש מאכלים ועל הילדה לבחור מאכלים שאכן יהיו ראויים לשים במשלוח מנות.

המאכלים ששמת מעולים אבל אם ננשים בסלסלה לחם מוכן, סלטים, עוגות זה יותר מהודר כי אפשר ממש לאוכלם בסעודת הפורים.

נקפיד על:

לשלוח מאכלים מוכנים לאכילה

שיהיו 2 סוגי מאכלים שונים.

לוח

ועכשיו אספר לכן סיפור על משלוח מנות :

בכפר קטן ליד העיר קוזניץ התגורר לו עני מרוד בשם שמעון. כסף לא היה לו לשמעון, אך היתה לו משפחה מרובת ילדים אותה הצליח לפרנס בקושי. לפרנסתו שלח שמעון את ידו במלאכות שונות, אך המזל לא האיר לו פנים.

קוזניץ הסמוכה היתה עיר ואם בישראל, ולקראת החגים היה פוסע שמעון רגלית – שהרי ממון לשכירת סוס ועגלה לא היה ברשותו – אל העיר הסמוכה כדי לקיים את מצוות החג, כמנהג היהודים מדורי דורות.

כך עשה גם כשהתקרב חג הפורים. לבש את בגדיו הבלויים, צחצח במעט מים את נעליו הקרועות, ויצא אל בית-הכנסת אשר בקוזניץ כשליבו עגום עליו. מראה הילדים המחופשים והוריהם הלבושים במיטב המחלצות לא היטיב עמו. "ראו נא ראו" חשב לעצמו בעגמומיות. "כל אלו שמחים וששים בשמחת החג; ואילו משפחתי יושבת ונמקה ברעב".

בית-הכנסת היה מואר באור יקרות. כל המתפללים המתינו בדריכות לרבי ישראל, הלוא הוא המגיד הקדוש מקוזניץ, שיעלה על בימת הקריאה ויחל בקריאת המגילה. כשעלה רבי ישראל אל הבימה השתררה דממה מוחלטת, וכולם האזינו בשקיקה לקולו הערב של הרב.

"ומרדכי יצא לפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור... ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר..." פסוקי המגילה השכיחו ממנו לרגע-קט את מצוקותיו ומצב רוחו החל להשתפר.

נסתיימה קריאת המגילה. יהודי העיר ניגשו לאחל לרבם "פורים שמח" ושמעון הצטרף אליהם. כשהגיע תורו נעץ בו המגיד מבט חודר ושאל: "רבי יהודי, מדוע לא הבאת לי משלוח מנות?" התבלבל שמעון והשיב: "אינני מתגורר בעיר קוזניץ... באתי רק כדי לשמוע את קריאת המגילה". אך המגיד לא התייחס לדבריו והמשיך: "הלוא פורים היום. בוא נא לביתי ואמור 'לחיים'".

בביתו של המגיד הציעו לפניו מאכלים ומיני מגדנות וכן יין בשפע. הטיב שמעון את לבו ביין וקינח במיני מאפה, וכשסיים איחל לנוכחים "פורים שמח" ויצא את הבית כשדבריו של המגיד הקדוש מהדהדים באוזניו: "מדוע לא הבאת לי משלוח מנות?"

מכיוון שהיה מבוסס מעט, הרהיב עוז בנפשו ופנה לחנות המשקאות החריפים. "פורים שמח!" הכריז בקול בוטח. "הבה נא לי בקבוק יין משובח ואשלם, בעזרת ה', לאחר חג הפורים. ואם לא אשלם – מה בכך? הלוא פורים היום!" נענה בעל החנות לדבריו והעניק לו בקבוק יין משובח שבמשובחים. כה עשה שמעון גם בדוכן התפוחים, וכשבידיו בקבוק יין ומעט תפוחים עשה את דרכו שוב לבית המגיד.

כשראה אותו המגיד חייד ואמר: "אאחל לך שתזכה להביא לי בכל שנה משלוח מנות".

רק יצא שמעון מבית המגיד ומחשבה עלתה במוחו: מדוע לא אביא מעט מזון לביתי, לשמח אותם בשמחת הפורים? אומר ועושה: שוב ניגש שמעון לחנויות, ובפיו הבקשה "תנו נא לי בהקפה – ואם לא, מה בכך? הלוא פורים היום!" ושוב האיר לו המזל ולא חלף זמן רב ושמעון החל לפסוע לביתו כשידיו מלאות כל-טוב.

"פורים שמח!" הכריז בקול מאושש ופרס את 'אוצרו' על השולחן. הילדים שלא ראו זמן רב מעדנים כאלו פצחו בקריאות שמחה. ה'אשת-חיל' מיהרה לפרוס מפה לבנה ומטולאת על השולחן, וכולם התיישבו לסעודה חגיגית להודות לבורא העולם על חסדיו.

"פתחו לי, פתחו לי!" נשמע קול צרוד מפתח הבית. "בוודאי איזה ערל, שיכור חפץ להיכנס לביתינו" חשב שמעון לעצמו וסירב לפתוח את הדלת,

עד שאשתו נענתה ואמרה: "דומני שזהו גריגורי הבא לכאן לעיתים קרובות למכור את מרכולתו; אלך ואפתח לו".

הדלת נפתחה ונכנס גריגורי כשהוא פצוע וזב דם. שמעון ואשתו מיהרו להגיש לו תחבושות לחבוש את פצעיו, וכן כוסית יין-שרף למען ישיב את נפשו. כששבה רוחו אליו, סיפר להם גריגורי על בתו וחתנו שהשליכו אותו מביתם לאחר שנקעה נפשם מהרגלי השתיה שלו. "אוצר גדול טמנתי ביער, וביקשתי להעניק להם אותו בטרם אמות" אמר גריגורי. "אך לא אעשה זאת! אתם, שבאתם לעזרתי בשעת צרה, תזכו באוצר הגדול".

חלפו ימים אחדים והאיכר מת מפצעיו. הלך שמעון אל היער כפי אשר הורה לו האיכר, שם מצא אוצר גדוש במטבעות זהב. ושמעון העני המרוד הפך לעשיר גדול ומפורסם.

מדי שנה היה מגיע שמעון אל המגיד הקדוש מקוזניץ, ומעניק לו משלוח מנות ביד רחבה ובלב שמח.

וכעת נעבור למצווה הבאה:

לכל המבקש, אוסף ומתרים

לוח

לכל הפושט יד נותנים

לפחות שתיים לשני אנשים.

כדיני מצוות--- מתנות לאביונים.

מתנות לאביונים+תמונה

לוח

מהם מתנות לאביונים?

ת: צדקה

ש: מדוע נותנים ביום הפורים מתנות לאביונים?

ת: על מנת להרבות שמחה ואהבה.

הטעם: להרבות באהבת ישראל.

לוח

ש: מתי שולחים את המתנות לאביונים?

ת: ביום הפורים

הזמן: ביום הפורים

לוח

וכולם חייבים בנתינת מתנות לאביונים.

החיוב: כולם- איש ואישה...

לוח

יש עניין מיוחד לתת בפורים צדקה, שנאמר: "כל הפושט יד נותנים לו"

וגם יש סוד בדבר זה על גבי התפילה ביום פורים- מי שפושט-מרבה בתפילה בכוונה ה' יאזין ויקשיב לתפילתו ובי"ה יעזור לו.

ש : לכמה אנשים נתן מתנות לאביונים?

ת : לפחות לשני אנשים.

וכמה מנתנות ניתן?

ת : שתיים.

לתת לפחות שתי מתנות לשני אביונים

מתנות אפשר לתת גם במאכל וגם בכסף.

לוח

ועכשיו לחידה האחרונה :

סביב שולחן ערוך מגדנות,

מתיישבת המשפחה- הבנים, הבנות,

כל ילד תחפושתו מכסה,

ובשר ויין

לקיים מצוות---(משתה ושמחה)

לוח

ש: מהו משתה?

ת: סעודה.

ש: מה אתן מרגישות בעת אכילת סעודה/ אוכל מאוד משובח?

ת: שמחה, תענוג, תאבון

ש: אם כן מדוע אוכלים ועורכים בפורים סעודה מיוחדת?

ת: כדי להרבות בשמחה.

כתוב " ליהודים הייתה אורה ושמחה" אורה זו תורה לכן צריך לומר דברי תורה בשולחן הפורים.

מתי אוכלים את הסעודה?

ת: ביום פורים.

ש: מי אוכל את הסעודה?

ת: כולם

ש : אילו מאכלים אוכלים לדוג' בסעודה?

ת : דגים, פירות, בשר, סלטים.

ש : מי יודעת מה עוד נוהגים לאכול בסעודה?

ת : יש הנוהגים לאכול זרעונים, שזה מזכיר את אסתר הצדיקה שלא רצתה לטמא את נפשה ושמרה לא לאכול טרפות ולכן אכלה רק זרעונים.

ש : איזו מצווה מיוחדת יש עם היין?

ת : חייב איניש לבסומי- שחייבים הגדולים לשתות יין עד שיתבלבלו בין ארור המן לברוך מרדכי.

ויש לשים לב בין החובות של יום פורים לבין המנהגים, החובות זה מגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים ומשתה ושמחה והמנהגים שזה לא חובה כמו- להרעיש ברעשן, להתחפש וכו' צריך לשים לב קודם את המצוות שהם חובה ואח"כ רק את הרשות.